

Još jedan stup Grgura Dujmovića u Korčuli

Mr Alena Fazinić

kustos Muzeja Korčule u Kurčuli

Izvoran znanstveni rad

Grad Korčula ima dvije pristanišne obale: istočnu i zapadnu. Istočna obala je sagrađena u godinama poslije II. svjetskog rata jugoistočno od stare jezgre, zapadna se spominje već u XIII. stoljeću. Ona se nalazi neposredno podno gradskih zidina, a današnji oblik dobila je polovicom XIX. stoljeća kad je proširivana u nekoliko navrata.¹

U ranom srednjem vijeku, kako se doznaje iz isprava, starih crteža i očuvanih ostataka, taj lučki, priobalni dio bio je opremljen nizom javnih građevina i ukrasa. Ovdje se u XVI. stoljeću podiže prostrana loža, zatim ribarnica, nešto kasnije i zdravstveni ured »sanitad«. Pred ulazom u grad koji je prolazio kroz pravokutnu kulu zvanu »Morska vrata«, uređen je u barokno vrijeme manji, uzdignuti prostor. To odmorište ukrašavala su dva vitka stupa postavljena s objiju strana niskih stepenica, a uz stražnji zid pružala se kamena klupica s naslonom.²

Zapadni pojas zidina bio je visok i čvrst, dijelom dvostruk, na sjeveru i jugu omeđen jakim, kružnim kulama. »Morska vrata« nalazila su se gotovo u sredini tih zidina, a uz njih je s unutrašnje strane sazidana velika javna čatrnja zvana prema trima krunama otvora za vađenje vode »Tre pozzi«.

Podno južne kule bilo je sidrište korčulanske galijske, dok se u ravnini »Morskih vrata« pružao u more dugi most.³

Nakon preuređenja i proširenja obale u XIX. stoljeću između lože i barokne kuće obitelji Španić gradi

Zapadna obala grada Korčule spominje se već u ranom srednjem vijeku. U XIX. stoljeću obala je pregrađena i proširena. U veljači 1979. godine nevjerojatno je porušilo veliki dio te obale, pa je ona tokom 1980. godine obnovljena. Pri radovima je pronađen ulomak starog stupa s uklesanim grbovima Mletačke Republike, dužda Leonarda Priuli (1556) i gradskog kneza Marina Barbaro (1559), te nepotpuna godina MD... Dr. C. Fisković je ranije objavio isprave o djelovanju korčulanskog klesara Grgura Dujmovića koji je 1589. godine izradio na obali stup za kneza Telanija. Prije toga isti majstor radio je grbove za još jedan stup. Na temelju vrsnoće izrade, grbova i navedenih podataka ovaj ulomak također treba pripisati Grguru Dujmoviću.

se oko 1870. godine odmah pod zidinama prizemna zgrada »Cassina« u neorenesansnom stilu. Taj objekt 1910. godine dobiva jedan kat i preuređuje se u prvi mjesni hotel. Nekoliko godina ranije uklonjeno je odmorište pred ulazom u grad i na njegovom mjestu podignuto dvokračno secesijsko stubište. Pri radovima su ipak sačuvani stari obelisci i smješteni kao ukras sa strana.⁴

Promjene nastaju i u izgledu zidina na potezu između kula na sjeverozapadnoj strani, te kneževih kula i morskih vrata.⁵

Sve ove pregradnje koje su se odvijale u toku dužeg razdoblja izmijenile su znatno cjelokupni izgled zapadne korčulanske obale ne samo u odnosu na srednji vijek nego i prvu polovicu XIX. stoljeća.

U veljači 1979. godine jako nevjerojatno je porušili su opisanu već dotrajalu obalu u dužini sedamdesetak metara, pa se moralo prići njezinoj temeljitoj obnovi pri čemu je predviđeno proširenje od prosječno osam metara. Da bi se ostvario taj plan, trebalo je srušiti cijeli središnji dio stare obale, to jest gotovo sav ranije nasuti dio.

Radovi su počeli u siječnju, a završili u kolovozu 1980. godine. Pri zahvatu je najveći dio srušene građe odmah odvožen i potapan na većim dubinama u Pelješkom

¹ Alena Fazinić, *Izgradnja Korčule od kraja XVI. do početka XX. stoljeća* (rukopis).

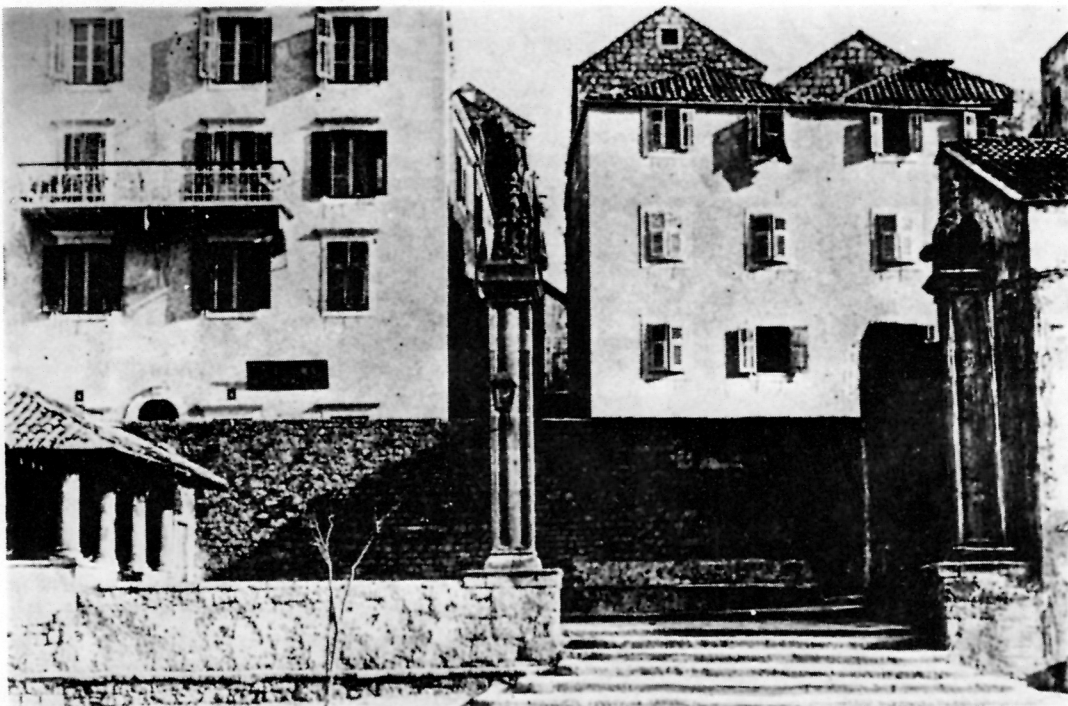
² Dr. Cvito Fisković, *Urbanističko usavršavanje Korčule Kanaletićeva vremena*, Zbornik otoka Korčule br. 3, Korčula 1973.

³ Stari korčulanski statut (čl. 85) zabranjuje vađenje kamena s mosta na obali (J. J. Hanel: *Statuta et leges Civitatis et insulae Curzulae*, Zagreb 1977, str. 48). Vrlo rano se most spominje u notarskim knjigama i drugim javnim ispravama. Jugozapadno od velikog mosta bio je mali most, a prostor između oba mosta nazivao se Slatina.

⁴ Alena Fazinić, *Graditeljska djelatnost u Korčuli u XIX. stoljeću*, Dubrovnik 6/78, Dubrovnik 1978, str. 33–34.

⁵ U Muzeju Korčule čuva se akvarelizirani crtež Mihovila Depola, nastao sedamdesetih godina XIX. stoljeća. Na njemu je autor detaljno i točno prikazao cijelo zapadno pročelje grada sa svim građevinama, kulama i zidinama, neposredno prije njihova rušenja.

⁶ Zamijećeno je da se građa koja se vadila iz temelja stare obale najvećim dijelom sastojala od otpadnog kamena odbacenog prilikom rušenja raznih starih objekata. Osim ulomka o kojem se govori pronađen je i u Muzeju Korčule pohranjen vrlo lijep dio glaviće, odnosno konsole dovratnika ili doprozornika ukrašen kovrčavim lišćem i gotičkim natpisom: »SCTI IOANNIS«.



*Zapadni gradski ulaz (odmorište) prije rušenja 1906. godine.
Lijevo je stup Grgura Dujmovića*



kanalu. Stoga nije bilo moguće pregledati gomile pijeska i kamena, niti tražiti ostatke ranijih građevina. Ipak je slučajem primijećen i spašen jedan zanimljiv i vrijedan kameni ulomak.⁶

Riječ je o oko metar dugom dijelu kružnog stupa promjera 70 centimetara, koji na jednoj strani ima očuvane tragove triju klesanih grbova, inicijala i godina, sve dosta oštećeno, no razgovjetno. To je očito ostatak javnog stupa kakvi su u Dalmaciji često podizani u vrijeme mletačke vladavine. U Korčuli su sačuvana tri: jedan pred katedralom⁷, drugi pred Općinom⁸, te dva spomenuta na zapadnoj obali.

Dr. Cvito Fisković pronašao je u Historijskom arhivu u Zadru niz podataka što se odnose na korčulanskog klesara Grgura Dujmovića, majstora koji je 1589. godine izveo stup na zapadnoj obali podignut u čast gradskog kneza Telanija.⁹ Iz isprava izlazi da je Dujmović

⁷ Stup pred katedralom podignut je 1515. godine; na njemu je mletački krilati lav i grbovi dužda Leonarda Loredana (1501) i gradskog kneza Jeronima Giustiniana (1513). Uz grbove su također inicijali njihovih imena i godina izgradnje stupa.

⁸ Stup je 1569. godine izradio korčulanski majstor Vicko Alvisijev u čast kneza G. B. Michielija (1569) s njegovim inicijalima i grbom, a uklesao je i svoje ime. Na vrhu stupa je nekada bio kipić krilatog lava, koji je nestao nakon I. svjetskog rata.

Stup pred katedralom iz 1515. godine



Ulomak stupa s grbom kneza Marina Barbara



Ulomak stupa s grbom dužda Leonarda Priulija

već 1542. godine radio na javnim građevinama u Korčuli, a njegovo ime se posljednji put spominje 1602. godine. Djelovao je dakle u rasponu šezdeset godina što je sigurno cijeli njegov radni vijek.

Dr. C. Fisković je objelodanio podatke da je Dujmović klesao grbove za neki *stup na obali* i *kip mletačkog lava* 1542. godine¹⁰, zatim 1558. godine *reljef* ili *kip lava* i *dva grba* za *stup na obali*¹¹, što je odmah zatim izbrisano¹², a 1564. godine isplaćena mu je ponovna izrada *grbova na stupu*¹³, kasnije 1565. godine plaćen je za *klesanje grba na vratima dvorišta* gdje je bio gradski zdenac¹⁴, 1569. godine radio je na *gradskoj vijećnici*¹⁵, a 1588. godine, kad je počeo popravak velikog mosta na zapadnoj obali, Dujmović je protomagister tih poslova.¹⁶ Godine 1599. radi s drugim majstorima na *višećim lukovima gradskih zidina*¹⁷, 1600. godine kleše *grb kneza Jakova Bragadina*¹⁸, a 1602. godine *grb na gradskoj palači*.

Iz ovdje ponovljenih podataka o dosad poznatim javnim radovima Grgura Dujmovića može se zaključiti da je bio cijenjen kao majstor vješt u izradi grbova, pa je često angažiran za takav posao.

Spominje se da je prije Telanijeva stupa izvodio grbove za neki drugi *stup na obali*. Oni su odmah zatim uklonjeni, no nešto kasnije opet napravljeni, a majstor isplaćen.

Dio stupa izvađen iz nasipa stare obale sa sigurnošću se može pripisati Grguru Dujmoviću, za to nepobitno svjedoče grbovi i uz njih sačuvani ostaci natpisa, odnosno inicijala i nadnevkva.

Lijevi grb pripada mletačkoj obitelji Priuli. Štit je vodoravno razdijeljen, u donjem dijelu ima tri okomite grede, a nad njim je rogata duždevska kapa. Lijevo uz štit uklesano je početno slovo duždeva imena L., a ono prezimena nedostaje kao i desni donji dio grba. Središnji mletački lav je sasvim uništen, od njega je s lijeve strane sačuvan samo mali dio krila i kružnog okvira grba. Desni grb mletačke obitelji Barbaro ima na štitu veliki kotač, desno dolje je početno slovo prezimena B., dok inicijal imena nedostaje. Nad grbom je bio natpis s godinom, a sada se vidi samo početak: MD.¹⁹

Dužd LORENZO PRIULI vladao je od 1556. godine, a MARIN BARBARO bio je korčulanskim knezom od 1559. godine. Upravo u to vrijeme Dujmović je klesao grbove na stupu, i to dva puta. Pronađeni ulomak teško da je dio stupa izrađenog i zatim poništenog 1558. godine. Vjerojatno je to drugi *stup* za koji je majstor isplaćen 1564. godine. Grbovi dužda i kneza pripadaju upraviteljima koji su bili na vlasti u vrijeme narudžbe, odnosno početka radova na stupu, pa se godina može nadopuniti između 1559. do 1564 (MDLIX do MDLXIV).

Grbovi su izvedeni u plitkom reljefu i jednostavnom okviru štita, no sigurnost crteža i klesanja, te lijepa kompozicija svjedoče za vještog majstora. Usporede li se s kudikamo reljefnijim i plastičnijim okvirima grbova na Dujmovićevom stupu kneza Telanija, teško je među njima pronaći zajedničke oznake. Treba uzeti u obzir da su ti stupovi različito zamišljeni, pa se može uspoređivati jedino vrsnoća izvedbe, a ta je u oba slučaja visoka.

⁹ Dr. Cvito Fisković, *Stup Grgura Dujmovića u Korčuli*, Peristil 16—17, Zagreb 1973/74, str. 47—52.

¹⁰ O. c. (9), dok. I.

¹¹ O. c. (9), dok. II.

¹² O. c. (9), dok. III.

¹³ O. c. (9), dok. IV.

¹⁴ O. c. (9), dok. V.

¹⁵ O. c. (9), dok. IX.

¹⁶ O. c. (9), *Korčulanski spisi*, sv. 889, sveščić 25, HAZ.

¹⁷ O. c. (9), dok. XII.

¹⁸ O. c. (9), dok. XIII.

¹⁹ Podaci o tim grbovima nalaze se u: D. S. Karaman: *Re d'armi* (rukopis Muzej grada Splita); V. Coronelli, *Repubblica di Venezia II*; J. Wagenseil, *Der Adriatische Low*, Altdorf 1704.

²⁰ Najveći broj imena korčulanskih graditelja i klesara otkrio je u arhivima dr. Cvito Fisković i objavio u svojim brojnim djelima. Posebno u: *Korčulanska katedrala*, Zagreb 1939; *Naši graditelji XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku*, Zagreb 1947; *Hvarska katedrala*, Split 1976. i dr.

²¹ Ulomak stupa pohranjen je u Muzeju Korčule u kameknoklesarskoj zbirci.

Uputnije je kompoziciju s ulomka promotriti u odnosu na ukras stupa pred katedralom klesan pola stoljeća ranije. Taj stup ima veći promjer, grbovi su međusobno jednake veličine i znatno reljefniji od onih na ulomku. Budući da je Dujmovićev stup manjeg promjera, a grbove postavlja samo na jednu njegovu polovicu, majstor je izveo skladnu kompoziciju velikog središnjeg i dvaju manjih grbova sa strane.

Istraživanja arhivske građe iznijela su niz domaćih majstora, a dalji rad sigurno će otkriti nova imena. Među ostalim doznalo se za mnoge korčulanske graditelje i klesare koji su svojim umijećem stoljećima podi-

zali i ukrašavali ne samo Korčulu nego i brojne druge gradove Dalmacije.²⁰

U arhivima su imena majstora obično zabilježena u ugovorima ili pri isplatama pojedinih radova koje je često teško, pa i nemoguće prepoznati, to više što je s vremenom mnogo građevina i ukrasa uništeno. Stoga je još značajnije kad nalaz djela potvrdi točnost podatka otkrivenog u nekoj staroj ispravi. To je slučaj i s ovim ulomkom stupa korčulanskog klesarskog majstora Grgura Dujmovića. Iako je djelo skromno i oštećeno, vrijedno je na njega upozoriti.²¹

Riassunto

UN'ULTERIORE COLONNA DI GRGUR DUJMOVIĆ A CURZOLA

La riva occidentale della città di Curzola si nomina già nel primo medio evo. Nei secoli vi furono costruiti edifici e ornamenti. Nel XIX secolo la riva è stata precostruita e allarcata, una parte delle mura occidentali furono rimosse, e vi fu costruito il «Cassino». Nel febbraio 1979 il maltempo ha demolito gran parte della riva, e nel 1981 essa fu completamente ricostruita. Durante questi lavori è stata scoperta una parte di un'antica colonna con gli stemmi della Serenissima, del doge Leonardo Priuli (1556) e del Rettore Marino Barbaro (1559) scolpiti, come pure

l'anno MD (15..) incompleto. Il dr. Cvito Fisković ha già precedentemente pubblicato i documenti sull'attività dello scarpellino mastro Grgur Dujmović, il quale nel 1589 aveva scolpito per il Rettore Telanio una colonna sulla riva. Precedentemente, nel 1558 e 1564, egli aveva scolpito gli stemmi per un'altra colonna sulla riva. In base agli stemmi sulla parte della colonna ritrovata, secondo la maestria del lavoro eseguito e i dati riportati, bisogna anche questa attribuirli a Grgur Dujmović.